

2016-04-07, uppdaterad 2017-08-10

Beskrivning av gällande förhandlingsordning för kommunala pensionsavtal

Många gånger kan frågor och problem med tjänstepensionen lösas i samförstånd mellan arbetstagare och arbetsgivare. Om så inte är fallet och det uppstår en tvist om tolkning och tillämpning av kommunala pensionsavtal kan det vara svårt att överblicka hur förhandlingsordningen ser ut. I detta dokument har därför gällande bestämmelser sammanställts. Sammanställningen är inte avsedd att medföra materiella förändringar.

Förhandlingsordningen följer av lag och kollektivavtal. För kommun- och landstingssektorn tillämpas:

Lagstiftning

- MBL (Lag 1976:580 om medbestämmande i arbetslivet)
- LRA (Lag 1974:371 om rättegången i arbetstvister)

Kollektivavtalad förhandlingsordning

- KHA -94

Kollektivavtalade pensionsavtal

- AKAP-KL (2014 och framåt)
- KAP-KL (2006 och framåt)
- PFA (1998 – 2005)
- PA-KL (1985 – 1997)

Dokumentet är sammanställt av de centrala kommunala arbetstagarparterna:

Svenska Kommunalarbetsareförbundet, OFRs förbundsområden Allmän kommunal verksamhet, Hälso- och sjukvård samt Läkare jämte i förbundsområdena ingående organisationer, Lärarförbundets och Lärarnas Riksförbunds Samverkansråd samt AkademikerAlliansen och till AkademikerAlliansen anslutna riksorganisationer.

Tvist enligt nu gällande pensionsavtal AKAP-KL och KAP-KL

Nedan beskrivs förhandlingsordningen för AKAP-KL och KAP-KL. Motsvarande bestämmelser gäller för PFA. Där hänvisning sker till pensionsavtalen nedan, återfinns dessa i förhandlingsprotokollet till PFA (Förhandlingsprotokoll 1998-06-12, §§ 3-4).

Samma förhandlingsordning gäller för arbetsgivare där överenskommelse finns med arbetstagaren om kvarstående i kommunalt tjänstepensionsavtal. Genom överenskommelsen om kvarstående åtar sig arbetsgivaren att följa pensionsavtalet där förhandlingsordning för kommunala pensionsavtal återfinns. Det kan exempelvis förekomma för sjuka eller äldre arbetstagare i samband med verksamhetsövergång eller byte av arbetsgivarorganisation/kollektivavtal.

Lokal och central förhandling

I AKAP-KL § 16 respektive KAP-KL § 50, mom. 1 hänvisas till förhandlingsordningen i KHA. Enligt KHA §§10 och 14 ska först lokal förhandling och därefter central förhandling genomföras. Av AKAP-KL och KAP-KL framgår också att 35 § MBL inte gäller, vilket innebär att den fackliga organisationen inte har tolkningsföreträde.

Preskriptionsbestämmelser

Av KHA § 18 framgår att pensionstvister får upptas utan hinder av KHA § 13. Det innebär att de frister som anges i KHA § 13 och MBL 64 § första stycket första meningen inte är tillämpliga för den lokala förhandlingen. Det finns således inte någon preskriptionsgräns för att påkalla lokal förhandling i pensionsärenden. Om enighet inte nås i lokal förhandling kan central förhandling påkallas.

Central förhandling ska påkallas senast inom två månader efter att lokal förhandling avslutats. Det framgår av MBL 64 § första stycket sista meningen (som KHA § 18 bland annat hänvisar till).

Om central förhandling avslutas i oenighet kan ärendet hänskjutas till skiljenämnd eller domstol enligt AKAP-KL § 16 och KAP-KL § 50 mom. 2. Det ska enligt nämnda bestämmelser ske inom fyra månader till skiljenämnd, räknat från den dag den centrala förhandlingen avslutats. Om tvisten i stället hänskjuts till domstol ska det ske inom tre månader efter att den centrala förhandlingen avslutades (Se KHA § 18 som hänvisar till MBL 65 §). Som framgår av nämnda bestämmelser i AKAP-KL och KAP-KL ska bestämmelserna i LRA tillämpas om tvisten förs till domstol. Det innebär att talan väcks i Arbetsdomstolen som första domstol av arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation eller av arbetsgivare som själv slutit kollektivavtal. Mot arbetsdomstolens dom eller beslut får talan ej föras. (2 kap 1 § och 4 § LRA).

Före avgörandet i skiljenämnd ska tvistefrågan ha behandlats i Pensionsnämnden. Motsvarande bör även gälla inför domstolsbehandling (se AKAP-KL § 17 och KAP-KL § 51, mom. 2). I praktiken innebär detta att begäran om prövning till skiljenämnd eller domstol bör ske samtidigt som begäran sänds till Pensionsnämnden för att inte riskera att missa

tidsfristerna. Det gäller för det fall ärendet inte redan dessförinnan prövats i Pensionsnämnden.

En part som inte fullföljer tvisten inom angiven tid förlorar sådan rätt.

I sammanhanget kan nämnas att arbetstagaren själv kan driva sitt ärende i domstol utan medverkan av arbetstagarorganisationen. Tingsrätten är då första instans och arbetsdomstolen är överrätt. (LRA 2 kap §§ 2-4)

Pensionsnämnden

Enligt AKAP-KL § 14 första stycket har Pensionsnämnden till uppgift att lämna utlåtande avseende tolkning och tillämpning av bestämmelser i avtalet på begäran av part, pensionsadministratör samt av Pensionsnämnden godkänd försäkringsgivare. Det finns således inte något hinder att hänskjuta frågeställningar till Pensionsnämnden redan under den lokala eller centrala förhandlingen. I Bilaga 3 till AKAP-KL, Centrala protokollsanteckningar punkten 6 anges att Pensionsnämnden för AKAP-KL även är Pensionsnämnd för PFA och KAP-KL.

Förhandlingsordning - flödesschema

AKAP-KL, KAP-KL och PFA

Lokal förhandling

Ingen preskriptionstid

Inom 2 månader efter att lokal förhandling avslutats

Central förhandling

Inom 4 månader efter att central förhandling avslutats

Inom 3 månader efter att central förhandling avslutats

ELLER

Skiljenämnd

Pensionsnämnd

Domstol
(Arbetsdomstolen)

Eventuellt

Pensionsnämnd

Utlåtande från Pensionsnämnden kan inhämtas under hela tiden för processen ovan.

Förhandlingsordning enligt PA-KL

Först ska nämnas att det inte är helt entydigt att förhandlingsordningen för PA-KL ska tillämpas. Frågeställningen i pensionsvister kan många gånger handla om vilket pensionsavtal som är tillämpligt. Ofta saknas en klar skiljelinje mellan avtalen i pensionsvister. Då bör istället förhandlingsordningen för de senare avtalen tillämpas. För helhetens skull ges dock en redogörelse även för hur förhandlingsordningen såg ut enligt PA-KL.

Lokal och central förhandling

I PA-KL § 23 hänvisas till gällande förhandlingsordning, dvs KHA. Enligt KHA §§10 och 14 ska först lokal förhandling och därefter central förhandling genomföras. Av PA-KL framgår också att 35 § MBL inte gäller, vilket innebär att den fackliga organisationen inte har tolkningsföreträde.

Preskriptionsbestämmelser

Av KHA § 18 framgår att pensionsvister får upptas utan hinder av KHA § 13. Det innebär att de frister som anges i KHA § 13 och MBL 64 § första stycket första meningen inte är tillämpliga för den lokala förhandlingen. Det finns således inte någon preskriptionsgräns för att påkalla lokal förhandling i pensionsärenden. Om enighet inte nås i lokal förhandling kan central förhandling påkallas.

Central förhandling ska påkallas senast inom två månader efter att lokal förhandling avslutats. Det framgår av MBL 64 § första stycket sista meningen (som KHA § 18 bland annat hänvisar till).

Om central förhandling avslutas i oenighet kan ärendet hänskjutas till skiljenämnd inom tre månader räknat från den dag förhandlingen avslutades. Enligt PA-KL kan tvisten inte hänföras till domstol. Inte heller fanns en Pensionsnämnd under tiden för PA-KL.

En part som inte fullföljer tvisten inom angiven tid förlorar sådan rätt.

I sammanhanget kan nämnas att arbetstagaren själv kan driva sitt ärende i domstol utan medverkan av arbetstagarorganisationen. Tingsrätten är då första instans och arbetsdomstolen är överrätt. (LRA 2 kap §§ 2-4)

Den s.k "karriärsbestämmelsen"

I sammanhanget kan även nämnas hur den så kallade karriärsbestämmelsen ska hanteras. Den återfinns i PA-KL, efter § 8, mom 1 och är ett utdrag ur förhandlingsprotokoll 1984-11-15 § 4 punkten 6. I bestämmelsen anges att förhandling om omräkning av pensionen kan upptas mellan de centrala parterna. I förhandlingsprotokoll 2017-04-27 mellan de centrala parterna träffades överenskommelse om ändrad förhandlingsordning vid förhandling om omräkning av pension enligt PA-KL. Överenskommelsen innebär att överläggning nu begärs på lokal nivå.

Karriärsbestämmelsen återfinns även i PFA (Centrala och lokala protokollsanteckningar punkten 18) och i KAP-KL (Centrala och lokala protokollsanteckningar punkten 7).

Förhandlingsordning - flödesschema PA-KL

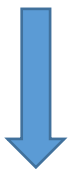
Lokal förhandling

Ingen preskriptionstid

Inom 2 månader efter att lokal förhandling avslutats

Central förhandling

Inom 3 månader efter att central förhandling avslutats

Skiljenämnd

Pacta-företag

Arbetsgivare som är medlemmar i Pacta har genom sitt medlemskap åtagande att följa de kommunala kollektivavtalen. Härigenom är Pacta-företagen bundna av samma bestämmelser som beskrivs ovan (se Bilaga 6 till AKAP-KL § 2, Bilaga 6 till KAP-KL § 2 samt 26 § MBL).

Garanti för obetalda pensionsavgifter i AKAP-KL

Pacta-företag är skyldiga att trygga sina pensionsutfästelser enligt AKAP-KL och KAP-KL. I premiebestämda delar följer naturligt att trygghandlet sker genom inbetalning till valcentral för vidareförmedling till den av arbetstagaren valda försäkringsgivaren eller till KPA Pension om arbetstagaren inte gjort ett val (s.k icke-valet). För AKAP-KL finns kompletterande ordning för det fall att arbetsgivaren inte betalar pensionsavgifterna. I AKAP- KL § 11 anges att årlig inbetalning av pensionsavgift säkerställs på särskilt sätt för arbetsgivare som är medlemmar i Pacta (ej kommunalförbund). I Bilaga 3 till AKAP-KL, Centrala protokollsanteckningarna punkten 5 anges att Pactas styrelse ska besluta riktlinjer om säkerställande av inbetalning av pensionsavgift. Pactas styrelse beslutade den 2013-12-12 att anta ”Riktlinjer för säkerställande av inbetalning av pensionsavgift”.

Innebörden är att Pacta betalar pensionsavgifterna istället för arbetsgivaren om arbetsgivaren inte fullgör sin betalningsskyldighet. Beloppet täcker 12 månaders utebliven pensionsavgift per anställd hos arbetsgivaren. Av riktlinjerna framgår att Pacta därutöver garanterar pensionsavgifter för ytterligare tid som löper från central tvists avslutande till dess att dom avkunnats av skiljenämnd eller domstol. Totalt finns ett begränsat kapital hos Pacta för ändamålet.

Arbetsgivaren ska betala pensionsavgifterna till valcentralen senast den 31 mars. Pacta ansvarar för att arbetstagarorganisationer informeras om fakturerad pensionsavgift inte betalats. Denna information ska vara arbetstagarorganisationen tillhanda senast den 15 april.

I Pactas Riktlinjer för säkerställande av inbetalning av pensionsavgift anges att riktlinjerna inte ersätter ett tvisteförfarande. Vidare framgår att det ankommer på arbetstagarorganisation att i sedvanlig ordning påkalla förhandling med berörd arbetsgivare avseende tvist om bristande betalning av pensionsavgift enligt AKAP-KL § 4.

Hantering

Arbetstagarorganisation påkallar lokal förhandling. När den lokala förhandlingen avslutats eller det visar sig att det inte går att slutföra den, ska Pacta informeras. Om förhandlingsprotokoll inte kan upprättas, t.ex på grund av att arbetsgivaren inte medverkar vid förhandlingen eller trätt i konkurs sänder arbetstagarorganisationen uppgift om detta förhållande till Pacta.

Pacta betalar pensionsavgifterna till aktuell valcentral som i sin tur förmedlar beloppen till de av arbetstagarerna valda försäkringsgivarna. Pacta övertar därmed arbetstagarernas fordran på de obetalda pensionsavgifterna.